

DOKU

**Paleolitik döneme tarihlenen mağara resimlerinde mağara duvarlarının dokusuna uygun (çıkıntıları hayvan formlarına benzeterek) resmedilen hayvanların fiziksel özellikleri, noktalar ve çizgilerle, doku etkisi yaratılarak gösterilmeye çalışılmıştır.

**19. yüzyıla kadar sanatçının fırça izi tuvalde belli belirsiz yer alır. Kullanılan malzemenin el vermemesi sebebiyle ya da sanatçı tarafından tercih edilmeyerek, kalın boya katmanlarından kaçınılmıştır.

***Rönesansta, Barokta ve Rokokoda kat kat drapeli kumaşların, uçuşan tül etekler içindeki figürlerin, mekânda yer alan hayvanların, ağaçların, eşyaların dokusu hep görsel olarak duyumsatılır. Işık, gölge, renk, ton ve biçim sayesinde derinlik etkisi yaratan, gerçeğe yakın görsel dokular oluşturulur.

***Empresyonistler o güne kadar yapıldığı gibi nesnelerin dokusunu görsel olarak taklit etmeyi bırakmış, hızlı ve dinamik fırça vuruşları ile yüzeyde doku oluşturmuşlardır. Uyguladıkları bu dinamik dokular oluşturmak istedikleri optik titreşimleri güçlendirmiştir. Boya katmanlarını üst üste çalışarak, tuval yüzeyinde impasto adı verilen gerçek doku oluşmasını sağlayan Vincent Van Gogh, çalışmalarında kullandığı sert fırça vuruşları ile anlık izlenimlerini yansıtır, kuvvetli bir dışa vurum örneği ortaya koyar. Resimlerinde boyanın ağır katmanları ile asimetric fırça vuruşları yoluyla oluşturduğu dokular ve kullandığı kontrast renkler sayesinde bir canlılık, devinim söz konusudur. Kullanılan uygun bir ışıkla dokunun derinliği, renk değişimleriyle görsel karakteri ortaya çıkar. Dokunun işleniş etkisi ise yakınlık, uzaklık etkisi yaratır.

***19. Yüzyılın sonlarına doğru post empresyonizmde, puantilizm tekniğinde üst üste minik fırça darbeleri kullanarak resim yapan sanatçılar da yüzeyde mozaik tekniğine benzer bir dokunun oluşmasını sağlamışlardır.

*****Kübizmde** sanatçılar, nesnelerin yapısına yönelmiş, biçimleri geometrik parçalara ayırarak farklı açılardan görünümelerini tuval zemininde görsel doku oluşturacak şekilde aktarmışlardır. Zaman zaman kum ve yağlı boyayı karıştırarak yüzeyde dokunsal bir etki sağlamaya çalıştıkları da görülür.

*****1919'da Bauhaus'un kurulması ile** doku araştırmaları önem kazanmıştır. Sanatçılar kolaj ve asamblaj tekniklerinde tuval yüzeyine yapıştırdıkları gazete kağıtları, biletler, kumaş parçaları, ağaç kabukları gibi nesnelerin elle dokunulduğunda hissedilmesini sağlamış ve bununla yapıtların kendi kendini içeren, inşa edilmiş nesneler olduğunu savunmuşlardır.

*****Anahtar Kavram**

Kübizm: Sanatçının eserinde gördüklerini veya var olanı duygularıyla harmanlayarak yansıttığı sanat akımı.

*****Dadaist ve Sürrealist** akımların öncülerinden olan Max Ernst bir yüzeye sürdüğü kalınca boyayı başka bir yüzeye yapıştırıp kaldırmak anlamına gelen dekalkomani tekniği ile dokular oluşturmuştur.

***Resim sanatını bir doku sanatı haline getiren sanatçıların başında gelen sanatçı Jackson Pollock'tur. Boyayı yüzeye atarak, serperek, sıçratarak oluşturduğu soyut çalışmalarında doku birincil eleman olarak ele alan sanatçı, biçimleri ve biçimler arasındaki düzeni yok saymıştır.

***Alberto Burri 2. Dünya Savaşı sonrasında dokusallığı ön plana çıkardığı soyut çalışmaları ile dikkat çeker. Resim yüzeyine yapıştırdığı ve dikerek birbirine tutturduğu renkli, boyalı ve yer yer yanmış çuval bezleri ile oluşturduğu çalışmalar savaşta yaralanan, yanan insan figürlerine metaforik göndermeler yapan unsurlar içerir.

*****Optik sanatta** ise Victor Vasarely geometriye dayanan anlatım biçimiyle ritmik ve dinamik görsel dokular oluşturmuş, bu yolla derinlik ve hacim elde ettiği görsel yanılsamaya ulaşmıştır.

***Optik doku olarak da adlandırabileceğimiz bu dokuların temelinde göz yanılsamasına bağlı hareket ve biçim değişimi vardır. Dokusal yapıyı fark etmeye çalışan izleyici matematiksel bir düzen içinde bir araya getirilen birimler üzerinde göz gezdirirken optik yanılsamalar gerçekleşir. Birimlerin birbirinden uzak olmasıyla oluşan geniş yüzeyler yakınlık hissi uyandırırken, birbirine yakın olan birimler dar yüzeyler oluşturur ve uzaklık, derinlik hissi verir.

***Jeff Koons'un paslanmaz çelik üzerine renkli kaplamalar ile 1994'te "Kutlamalar" serisi kapsamında yaptığı 5 adet renkli köpek heykeli mükemmel derecede pürüzsüz bir yapıya sahiptir.

*****Pop Art, Fotogerçekçilik** gibi avandart sanat anlayışını benimseyen sanatçılar çalışmalarında görsel dokuyu gerçeğine en yakın, en detaylı şekilde kullanmışlardır. Görünmemesine özen gösterdikleri fırça izleriyle tuvale yansıttıkları görüntülerdeki objelerin dokusu gerçek gibidir.

***Çalışmalarını hem analog hem de dijital medyadaki hatalardan kaynaklanan yapılara odaklayan Rosa Meckman, yaptığı "Glitch" çalışmalarında ekrana yansıttığı bozulan görüntülerle rastlantısal görsel dokular oluşturur.

***Doku kullanarak nesnelere hacim kazandırabilir, renk uyumu ve koyu-açık ilişkisi ile anlatımı kuvvetlendirebiliriz. Temel tasarımda nesnelerin somut ya da soyut dokusal özellikleri nokta ve çizgilerin üst üste, yan yana gelmesiyle oluşur. Hacim kazandırmak ve anlatımı kuvvetlendirmek için ışık ve rengin de dâhil edilmesi ile tekrarlara dayalı biçimsel bir düzen ortaya çıkar.

***Sanatta olduğu gibi tasarımda da tasarımcı doğadan esinlenerek üretimini gerçekleştirir. Tasarımcının üründe kullandığı malzemenin yapısı dokuyu oluşturur. Ron Arad'ın Moroso firması için ürettiği dalgaların

kumun üzerinde bıraktığı izden yola çıkarak oluşturduğu sandalye tasarımı buna örnek olarak verilebilir.

***Nesnelerin dokusal özelliklerinin algılanması, renk tonlarının değişimiyle, üç boyutlu yüzeyin güneş ışığı ve yapay ışık aydınlık ve gölge farklılıklarının oluşmasıyla ilişkilidir. Bu noktada tasarımda kullanılacak renk dokunun duyumsanmasında önem kazanır.

*****Grafik tasarımda doku**, fikrin arkasındaki amacı ve anlatımı vurgulamak için kullanılır. Tasarımda doku çeşitlemeleriyle kontrast, armoni, ritim gibi etkiler yaratmak mümkündür. Ancak tasarımda daima baskın unsur belirlenmeli, dokular amaca, biçime ve malzemeye uygun seçilmelidir. Örneğin; Görsel olarak sert dokular insanı dinç ve uyanık tutarak, heyecan verir ve daha yakında görünürler. Yumuşak dokular ise sakin, dingin ve uzaktır.

***Doku tekrar kavramıyla ilişkilidir ve birim biçimlerin tekrarlanmasıyla oluşur. Birim biçim olarak nokta ele alındığında, noktalar bir araya getirilerek doku elde edilebilir aynı durum çizgi ya da form için de geçerlidir. Birden fazla çizgi, yön farklılıklarıyla yüzeyde doku etkisi bırakabilir.

***Bradley **Art Nouveau tarzında** yaptığı poster kitap kapağı tasarımında, kuyruğunu posterin alt kısmına doğru sarkıtan tavus kuşunun tüy kıvrımları ile görsel doku oluşturmuştur. Ritmik, dalgalı çizgilerle oluşturduğu dokunun aralarındaki boşluklar ve fonda kullanılan koyuluk ile de kabartma etkisi yaratmıştır.

***Walter Thompson Dubai'nin bant firması için hazırladığı reklam afişinde merkeze yakın yerleştirilen süper kahramanın eli, illüstratif bir şekilde, dokusal olarak işlenmiş, elde işlenen tonal değerler ve zemine verilen ışık ile boyutlandırılmıştır.

***Genis Carreras'ın **felsefe akımlarını geometrik formlar ve sembollerle anlattığı minimalist afiş** tasarımlarından "Özgür İrade" isimli çalışmasında farklılığı, bireysel irade ve seçimleri, mavi bir zemin üzerine yerleştirdiği iki renk ve üçgenlerle göstermiştir. İki renkli üçgenlerin farklı şekillerde bir araya gelmesi motifsel, ritmik bir doku oluşturmuştur.

***Bir yüzey üzerine yerleştirilen tipografik karakterlerle de görsel doku elde edilebilir. Farklı ölçüler ve harfler, kelimeler arasındaki boşluklar oluşan dokunun görüntüsünü etkiler.

***Gelecek nesillerde yeşil bir çevre bilinci geliştirmeyi amaçlayan Green at Heart (Kalbinde Yeşil) şirketi için tasarlanan afiş serisinde sadece tipografi kullanılmıştır. Harflerin yan yana, üst üste bindirilmesiyle doku oluşturulan tasarım somut şiir olarak hayata geçirilmiştir.

***Sanatta ve tasarımda dokunun kullanımı verilmek istenilen mesajı, yansıtılmak istenen duyguyu ile izleyiciye ulaştırmak için gerekli bir unsurdur. Teknolojik gelişmelerin ışığında doku çeşitleri de artmış, dokuyu nasıl gördüğümüz kadar hatta bazen daha fazla, nasıl hissettiğimiz önem kazanmıştır.

***Sanat ve tasarım da dokunun pürüzlü, kaygan, yumuşak ya da sert gibi özelliklerinin görsel olarak hissettirilmesi için **çizgi, renk, ton, biçim, tekrar, kontrast** gibi öğelerden faydalanılır.

Bölüm Soruları

1. Aşağıdakilerden hangisi dokuyu oluşturan biçimlerin her birine verilen addır?
A) Modül Birim
B) Birim Biçim
C) Strüktür
D) Birim Doku
E) Tekstür
2. Aşağıdakilerden hangisi doğal dokunun ortak özelliklerinden biri değildir?
A) Dokuların farklılıkları (sert, pürüzlü, yumuşak vb.) dokunma duygusuyla anlaşılır.
B) Doğal dokuların yan yana geliş düzenleri işlevsellikle ilişkilidir.
C) Doğal koşullara ve zamana bağlı olarak değişim gösterir.
D) İşlevsellik önemli değildir.
E) Strüktür ve tekstür birbiriyle ilişkilidir.
3. Aşağıdakilerden hangisi dokuyu tanımlamaz?
A) Doku, maddenin dış yüzey görüntüsüdür.
B) Doku bir yüzeyin dokunma duygusu ile hissedilmesidir.
C) Doku bir tasarım ilkesidir.
D) Doku bir kompozisyonu oluşturan öğelerden biridir.
E) Doku bir yüzeyin görme duygusuyla algılanmasıdır.
4. .... o güne kadar yapıldığı gibi nesnelerin dokusunu görsel olarak taklit etmeyi bırakmış, hızlı ve dinamik fırça vuruşları ile yüzeyde doku oluşturmuşlardır.
Yukarıdaki nokta ile belirtilen boşluğa aşağıdaki ifadelerden hangisinin gelmesi uygundur?
A) Kübistler
B) Ekspresyonistler
C) Puantilistler
D) Dadaistler
E) Empresyonistler
5. Doku mağara resimlerinden itibaren kullanılsa da sanat ve tasarımda bilinçli olarak kullanılmaya başlaması kaçınıcı yüzyıla denk düşer?
A) 16. yüzyıl
B) 18. yüzyıl
C) 19. yüzyıl
D) 20. yüzyıl
E) 21. yüzyıl
6. Vincent Van Gogh'un boya katmanlarını üst üste çalışarak, tuval yüzeyinde gerçek doku oluşmak için kullandığı teknik aşağıdakilerden hangisidir?
A) İmpasto
B) Tempera
C) Sfumato
D) Kolaj
E) Asamblaj
7. Dokular oluşumlarına göre ayrıldığında aşağıdakilerden hangisi bu gruba girmez?
A) Doğal Doku
B) Organik Doku
C) İnorganik Doku
D) Yapay Doku
E) İç Doku
8. Görsel olarak ..... dokular insanı dinç ve uyanık tutarak, heyecan verir ve daha ..... görünürlükler.
Yukarıdaki nokta ile belirtilen boşluğa aşağıdaki ifadelerden hangisinin gelmesi uygundur?
A) Doğal / uzak
B) Sert / yakın
C) Sert / uzak
D) Yumuşak / yakın
E) Yapay / uzak

9. Aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?
- A) Doku ile zıtlık ve ritim etkisi oluşturulabilir.
  - B) Sert dokulu yüzeyler yakınlık etkisi yaratır.
  - C) Doku birim tekrarı ile oluşabilir.
  - D) Doku nesnenin tanımlanmasını sağlar.
  - E) Tüm yüzeyler dokunsal değere sahip değildir.
10. .... bir terim olan doku, fen bilimlerinden şehirciliğe pek çok alanda karşımıza çıkar.
- Yukarıdaki nokta ile belirtilen boşluğa aşağıdaki ifadelerden hangisinin gelmesi uygundur?
- A) Multidisipliner
  - B) İnterdisipliner
  - C) Transdisipliner
  - D) Disiplinler arası
  - E) Mikrodisipliner

Cevaplar

1. B	2. D	3. C	4. E	5. D
6. A	7. E	8. B	9. E	10. C

6.ÜNİTE DENGİ

Bir sanat eserinde, tasarım nesnesinde, reklam filminde ya da mimari projede görsel elemanlar uyum hissini iletmek için düzenlendiğinde oluşan denge, izleyicide pozitif bir yaklaşım oluşturur.

Denge, bütün tasarım elemanlarının benzer ve tekrar eden bir düzen ve uyum içinde ele alınmasıyla oluşturulabileceği gibi, yine bu elemanların aykırılık ve zıtlık içinde uyumu ya da uyumsuzluğu ile de elde edilebilir.

Doğada dengeyi matematiksel oranlar ve sayılar belirler.

Temelde sayısal bir düzen yer alır.

Denge, bütün tasarım ürünlerinde ve günlük yaşam objelerinde gereklilik ve estetik bütünlük sağlayan bir ilke olarak karşımıza çıkar.

Sanat ve tasarımda fiziksel dengenin yanı sıra algılarımıza bağlı olarak var olan görsel bir denge de söz konusudur.

Bu algı iç, dış, ağırlık, derinlik, alt, üst, yön ve hareket gibi öğeler sayesinde oluşan psikolojik bir durumdur.

Denge, iki veya daha çok öğenin bir araya gelerek oluşturduğu yeni bileşimdeki ağırlığın dağılımıdır.

Leonardo da Vinci'nin günlüklerinde bulunan 1492 tarihli "Vitruvius Adamı" çalışması insan ve doğanın birbiriyle uyumu ve bütünleşmesini anlatırken, evrendeki dengeye ve altın orana dikkat çeker.

Bir kompozisyonda çizgi, renk, doku, şekil, form, boşluk, değer, boyut, konum, yön ve miktar görsel ağırlığı etkiler.

Bir kompozisyonun farklı denge türlerine dayalı olmasının en önemli kriterinin tasarımın konusu ve içeriği olduğunu belirtir.

Denge çeşitleri

Simerik (formal, bakışık)

Asimetrik (informal, bakışsız)

Merkezi (radyal, ışınsal)

Kristalografik (mozaik) olmak üzere dörde ayrılabilir.

Simetrik Denge:

Tasarımda yer alan görsel öğelerin bir eksenin iki yanında bir ayna yansıması gibi eşit olarak gösterilmesi ile oluşur.

Simetrik dengede eksen, yatay ya da dikeyde tek olabileceği gibi karmaşık kompozisyonlarda iki, üç ya da daha fazla sayıda da olabilir.

Aynı öğelerin tekrarlanması yoluyla denge sağlanır.

Tekrarlamalar nedeniyle istikrarlı ve düzenli görünen ve tasarımda durağan ve statik bir etki yaratan simetrik denge, kompozisyonu oluşturan öğeleri yerleştirmenin en pratik ve basitleştirilmiş yolu olarak sıklıkla tercih edilir.

**Düz ve resmî bir imaj oluşturması nedeniyle simetrik denge daha çok otoriter, ciddi, ağırbaşlı bir mesaj verilmesi istenen, resmiyet, formalite ve düzeni çağrıştıracak tasarımlarda kullanılması yararlı olacaktır.

(İnsan bedeni, kelekler, böcekler en sık görebileceğimiz simetrik yapılarıdır)

Asimetrik Denge:

İnformal ya da bakışimsız denge olarak da adlandırılır.

Kompozisyonu oluşturan parçalar arasında benzerlik ve eşitlik bulunmaz. Düzenlenmesi simetrik dengeye göre daha zordur çünkü, denge oluşturulurken farklı her bir öğenin görsel ağırlığı hesaba alınmalıdır.

**Simetrik dengedeki statik, durağan etkinin aksine asimetrik denge hareketli, özgür ve eğlencelidir.

Sunduğu görsel çeşitlilik ile hareketi, modernizmi, enerji ve canlılığı çağrıştırır.

Dinamik bir denge olan asimetrik denge ile kurgulanan kompozisyonda yer alan görsel öğeler, ağırlık olarak simetrik dengedeki gibi iki tarafta da eşittir; simetrik denge aksine kullanılan öğeler farklıdır.

Asimetrik dengede optik ağırlık merkezi geometrik merkezde değildir. İnsan bedeni dışarıdan simetrikken, iç organlarının yerleşimi asimetriktir.

Doğada bir kıskacı diğerinden büyük olan fiddler yengeçleri asimetrik hayvanlara örnek verilebilir.

Asimetrik denge oluşturulurken, görsel ağırlığı düzenlemede bazı ilkelerden faydalanılabilir.

Bunlardan birkaçını şöyle sıralayabiliriz;

- Koyu değerler açık değerlerden, kalın çizgiler ince çizgilerden daha ağırdır.
- Sıcak renkler (sarı, kırmızı ve turuncu) soğuk renklere (mavi, yeşil ve mor), parlak renkler mat renklere daha ağırdır.
- İki ya da daha fazla küçük form bir büyük formu dengeleyebilir.
- Opak alanlar saydam alanlara göre daha ağırdır.
- Kompozisyonun köşesine, kenarına yakın nesneler daha ağır görünür.
- Dokulu bir form pürüzsüz bir formdan ağırdır.
- Büyük bir form küçük bir formdan daha ağırdır ancak küçük ve koyu bir form büyük ve açık bir formu dengeleyecek ağırlıktadır.

Merkezi Denge:

Radyal ya da ışınsal denge olarak da bilinir.

Tasarımı oluşturan öğelerin merkezî bir nokta veya eksen etrafında düzenlenmesi ile oluşur.

Simetrik dengedeki tekrarın daha küçük parçalarla merkezden yapılması söz konusudur. Merkezden yayılan öğeler küresel yapıda bir düzenle güneş ışınları gibi dağılım gösterir. Suya atılan bir taşın yaydığı titreşimler gibi her şey merkezi bir nokta etrafında eşit olarak yayılıp, tekrar aynı merkeze döndüğünden odak ve çekim noktasını korumak kolaydır. Merkezden yayılan güçlü odak noktası ve simetrik dağılımla birlik ve kutsiyet hissi yaratır. Kutsal simgelerin çoğunda yaygın olarak kullanılan bir denge türüdür. Doğada denizanalarında, papatyada, gözbebeği irisinde, bulutumsularda, sukulentlerde, karahindiba tohumlarının yerleşiminde merkezi dengeyi gözlemlemek mümkündür.

Kristalografik Denge:

Mozaik denge olarak da adlandırılır. Tasarımda bir odak noktası yoktur. Eşit ağırlıktaki görsel öğeleri tekrarlayarak tasarımda denge sağlanmaya çalışılır.

Görsel hiyerarşi ilk bakışta hemen tanımlanamadığından karmaşık ya da rastgele izlenimi verebilir. Aynı şekillerin, aynı renklerin tekrarı söz konusudur. (Bal peteği)

Sanatta denge, çeşitli elemanların armonik bir düzende bir araya gelerek, bu düzeni oluşturan her elemanın kendi değerini uyumu bozmayacak şekilde ortaya koymasındır.

Dengenin sağlanmasında yüzeydeki elemanlardan hangisinin görsel ağırlığının fazla olduğu önemlidir. Örneğin, aynı forma ve büyüklüğe sahip mavi ve kırmızı renklerdeki iki elemandan kırmızı olan daha baskın ve ağır görünür.

Çatalhöyük'te bulunan, MÖ 5750 tarihli pişmiş topraktan yapılmış oturan kadın heykelinde simetrik bir denge hakimdir.

Heykeli bir aks ile dikey olarak böldüğümüzde sağ ve sol yarısının birbirine eşit olduğunu görürüz. Bereket ve doğurganlığın simgesi olan figürün her iki yanında yer alan leopar motifleri de simetriktir. Bu düzenleme ile otoriteyi, ağırbaşlılık ve gücü de simgelediğini söyleyebileceğimiz heykel, sabit, statik bir pozisyonadadır.

Mısır sanatında da simetri hakimdir.

Myron'un çıplak ve yapılı vücudu ile disk atmaya hazırlanan heykelinde figür öne eğik olarak gösterilmiştir. Atışı gerçekleştirecek gerçek bir insanın denge bulma çabası heykelde de hissedilir.

Rönesans döneminde merkezi kompozisyonlar ve simetri ön plana çıkar.

Kompozisyonlarda ölçüler ve matematiksel kurallar önemlidir. Doğanın ve görülenin hacimsel olarak yansıtılması için perspektif kullanılmış, matematiksel bir düzen içinde simetri ile denge sağlanmıştır.

Pietro Perugino'nun "Kutsal Anahtarların Teslimi" adlı tablosunda da simetrik denge söz konusudur.

Rönesans dönemi sanatçısı Raffaello Sanzio'nun "Tecelli- Transfiguration" adlı tablosunda iki farklı anlatı gerçekleşirken, her anlatı içinde ayrı bir denge unsuru sağlanmış, resmin bütünü de ayrıca dengelenmiştir.

Barok sanatta durağanlığın yerini hareket ve devinim alır, heykeller etrafında gezmeyi gerektirecek şekilde hareketli tasarlanmıştır. Dengeyi sağlayan bu hareketler her zaman anlatılanla ilişkili değildir. Güzel durması için amaçsız uzanan, dağınık el kol hareketleri görülür.

Japon baskı resimlerinde asimetrik denge kullanımı karakteristik bir durumdur. Geniş düz renklerin hakim olduğu bir gökyüzünde çırpınan dalgalarla hareketi sağlayan Hokusai'nin "Büyük Dalga" adlı çalışmasında da asimetrik dengenin hakim olduğunu görürüz.

20. yüzyıl başlarında ortaya çıkan Gestalt Algı Kuramı ile modern sanat akımları simetriden uzaklaşarak tüm parçaların orantılı birlikteliğine dayanan asimetrik düzenlemelere yönelmiştir. Birbirine benzemeyen, farkı renk, şekil ve büyüklükte görsel öğelerin oluşturduğu bu düzenlemelerde sağlanan denge ile dışavurumcu, hareketli kompozisyonlar oluşturmuşlardır.

Merz adını verdiği çalışmaları ile bilinen Dadaist sanatçı Kurt Schwitters'a göre denge için yegane unsur renk ve tonlarıdır. Tüm renklerin birbiri ile ilişkilendirilmesi ile denge oluşturulur. Önemli olan zıtlıkları dengelemektir.

****Piet Mondrian, basit geometrik biçimler ve ana renklerin kullanıldığı neoplastisizm akımında kompozisyonlar oluşturmuştur.

Neoplastisizmde ana renklerle (kırmızı, mavi ve sarı), yatay ve dikey düz çizgiler kullanarak beyaz zemin üzerine çalışmalar yapılır. Bu çalışmalarda **zıtlıkların**

(kadın-erkek, ölüm-yaşam, iyi-kötü gibi) birlikteliğinden oluşturulan dengeye vurgu yapılır.

Jasper Johns 1955–1961 yılları arasında merkezi denge içeren bir dizi hedef kompozisyonları çalışmıştır.

Yüzeye yerleştirilmiş haç formlarla kompozisyon kuran F. Sobrino kromatik bir duyarlılık ile sanal bir hareket elde etmiştir. Sanatçı bu çalışmasında, kristalografik dengede yerleştiği basit formlarla uyguladığı sistematik değişim sonucu, optik yanılsamaya sebep olur.

Merkezi (radyal) denge için seramik sanatçısı Heather Mae Erickson'un, 2012 tarihli, endüstriyel el işi çalışmalarından biri örnek verilebilir.

Aborijin ekspresyonist (dışavurumcu) sanatçı Clifford Possum Tjapaltjarri'nin çalışmasında genel simetri içindeki asimetrik elemanlarla estetik bir kompozisyon yaratılmıştır.

Tasarımda denge aslında bir düzen sorunudur.

Her düzensizliğin kendi içinde belli bir düzene sahip olduğu söylenebilir.

Denge bütün tasarım öğelerinin kendilerine biçilen yerde ve etkide, tasarım sıralamasındaki (hiyerarşisindeki) yerleri ve konumlarına uygun nitelikte ve nicelikte, belli bir düzen içinde yerleştirilmeleriyle elde edilen bütünlüğün etkisi olarak da algılanabilir.

Grafik tasarımda amaç verilecek mesajı en az öğe ile en çarpıcı şekilde ifade etmektir.

Bu amaçla, tasarım içindeki hiyerarşik yapı göz önünde bulundurularak öğeler belirli kurallar içerisinde denge sağlanarak yerleştirilir.

**Grafik tasarım ve fotoğrafçılıkta asimetrik denge sağlamak için üçte bir kuralı uygulanabilir.

Üçte bir kuralı grafik tasarım yüzeyinin yatay ve dikeyde üç eşit parçaya bölünmesi ilkesine dayanır.

Oluşturulan grid (ızgara) sisteminin kesiştiği noktalar tasarımın en dikkat çekecek noktalarıdır.

** "Sıfır Atık" konulu afiş yarışması sergisinde yer alan Kaan Ozan'a ait çalışma üçte bir kuralına örnek.

19. yüzyıl sonu ve 20. yüzyılın ilk yarısında Kübist, Dadaist ve Sürrealist hareketler yoluyla modernizmde süslemeden uzak harfler ve asimetrik sayfa düzenleri tercih edilmiştir.

Tipografi tasarımıda bazen verilmek istenilen mesaja destekleyici, açıklayıcı bir unsur olarak yer alır, bazen de tasarımın kendisi tipografiden oluşur. Tipografinin görsel dengesini, zemin şekil ilişkisi içinde yer alan öğelere uygun şekilde sağlamak önemlidir. Tasarımda sayfadaki metin ve görsel imgelerin birlikteliğinde kurulacak denge görsel algıya ve okumaya etki eder. Şekil zemin ilişkisi ve zıtlıklar dengeyi sağlar, belirginliği arttırır.

Joost Schmidt'in çalışmasında hem renklerle ve biçimlerle hem de tipografi ile görsel bir denge oluşturulmuştur. Tipografide renklerin biçimlerle aynı seçilmesi, yerleştirmenin biçim ve yazılarla aynı yönde olması bütünlüğü sağlamıştır.

Afiş tasarımında, özellikle yazı kullanılmayacaksa, renkler, semboller ve biçimler verilmek istenilen mesajı vurgulayacak ve destekleyecek şekilde düzenlenerek bir araya getirilir.

7.ÜNİTE HAREKET VE RİTİM

Hareket, sanat ve tasarımda ritmi meydana getiren önemli bir unsurdur.

Ancak hareketin olduğu yerde ritimden söz edilebilmektedir.

Eser üzerinde çizgide, boyutta, yönde, renkte hareketi görmek mümkündür.

Tasarımda birbirine zıt öğelerin yerleri değiştirilerek, açık-koyu değerler kullanarak, nesnelerin farklı boyutlarda kullanılması eser üzerinde hareket sağlamaktadır.

Hareket, felsefi temelde hareketsizliğin tersi olarak "nicelik, nitelik, biçim, artma, azalma bakımından değişme" (Cevizci, 1996, s.381) şeklinde yorumlanmaktadır.

Maddesel olarak objelerin fizik bağlamında titreşim yayma özelliğidir. Görsel alanda ışık, fonetik alanda ses, fen alanında cisimler titreşim oluşturlarken "maddenin atomları süreklilik içerisinde hareket ederler" (Seylan, 2019, s. 176).

Bu bağlamda 'hareket' konusu, dünya üzerindeki varlıkların yapılarında var olan 'ilkesel görev' olarak isimlendirilebilir.

Görsel algıda 'hareket', duyuşsal bilgi girdilerinin oluşturduğu değişimin tedrici olarak birbiri ardına geldiğini açıklamaktadır. Bir tasarımda dikkat çekilmek, vurgulanmak istenen en önemli odak noktası, ilk algılanacak şekilde ele alınmaktadır. Daha sonra asıl vurgusu yapılmak istenenden vurguyu destekleyen diğer noktalara doğru hiyerarşik bir düzenleme yapılmaktadır. Dolayısı ile algı süreci ilk önce önemli olarak ele alınan odak noktasından başlayarak algılama hareketini başlatmaktadır (Görsel 2). "Bir anlamda hareket izleyicinin izlemesi gereken yolu (örneğin dokuların, rengin tekrarı gibi) kullanarak tasarımın ilgi merkezine yönlendirmektedir" (Gökay, 2019, s. 49).

İnsan algısında dikkat sisteminin çalışmasını gösteren, görüntünün göz tarafından algılanmasında da bir hareket söz konusudur.

Bu durum, önceki öğrenmelere dayalı bir ilişkilendirme ile hareketli olmayan nesnelerin hareket etkisi uyandırmasıdır. Yüzey üzerine yerleştirilmiş bir daire tam anlamıyla durağan bir etki yaparken, etrafına konan kesik paralel çizgilerle algıda bir hareket hissi oluşmaya başlar.

Dairenin etrafındaki küçük yay şeklindeki çizgi uyaranlarıyla zihinde uyandırdığı tepki için hareket kavramının kullanılması yanlış olmayacaktır. Bu bağlamda salt yön ilişkisi değil, algılama alanına giren elemanların çokluğuna bağlı bir ilişkilendirilme çabasında, hareket sağlayabilmektedir. Bir alana sokulan aynı ya da farklı türden elemanların ilişkilendirilmesi sürecinde, önceki algı deneyimlerine bağlı olarak zihin çeşitli etki algıları oluşturmaktadır.

Hareket bunların en güçlülerinden. Görsel illüzyonlar da bu prensipten hareket etmektedirler. Çıkış noktasını buna dayandıran "Op Art" sanat akımına ait resimler bu konuya örnek oluşturabilir.

Hareket, mizanpaj tasarımında monoton yapıyı kırmak ve gözün ilgisini en özel alana çekmek amacıyla renk, form, metin, imge ve diğer unsurlarla gerçekleştirilir. Tasarımda kullanılan çizgi, renk ve şekil gibi unsurlar, birbirleriyle zıtlık oluşturarak tasarıma hareketlilik kazandırır.

Atalayer (1994), hareket unsurunun zıtlıkla ilişkisini şu şekilde açıklar: “Öğelerin kendi içlerinde ve birbirleri arasındaki zıtlıkları, kuvvetli görsel hareket ışımaları oluşturarak alıcıyı kendine çeker, bağlar.

Zıtlıklar temelinde örgütlenen hareket etkileri; algıyı pekiştirir, kuvvetlendirir.”

RİTİM

Ritim, tasarım üzerinde izleyicinin göz hareketlerini kontrol edebilmek için, benzer veya farklı elemanların düzenli tekrarı ile oluşturulan özel vurgulardır.

Ritim, senkronize bir şekilde tasarımda hareketliliği sağlayan birleştirici ve bütünleştirici bir unsur olarak görev üstlenmektedir. Güzel sanatların her alanında üretilen eserlerinde esas öğedir, özünü meydana getirir ve ritmin olmadığı yerde

vurgu gerçekleşmez,

hareketlilik oluşmaz,

düzensizlik olur.

Ritim her şeyden önce düzenli bir tekrardır ve sanat eserinin tümünün kolayca algılanmasına yardım eder.

Ritim, çizgilerin, lekelerin, renklerin, biçimlerin, formların uyum oluşturacak şekilde dengeli olarak tekrarlanmasıdır. Öngörülebilir bir biçimde farklı elemanların kuvvetli ya da hafif bir şekilde tekrarıyla birlik oluştururlar.

Hurwitz ve Day’e (1995, s. 289) göre, tüm iyi tasarımlarda bulunmakta olan kontrollü hareket “ritim” olarak isimlendirilir. Onlar çizgiyi, ışık alanlarını ve gölgeyi, rengin vurgusunu, biçim ve alanların tekrarını ya da doku gibi tasarım elemanlarını kullanarak oluşturulabilir. Bunun içindir ki tasarımın içeriğini kuvvetlendiren, uyumluluğu sağlayan önemli bir ilkesi olarak kabul edilmektedir.

Ritim, esas olarak

aşamalı ve değişken olmak üzere iki farklı şekilde incelenebilir.

Aşamalı ritimde, göz üst taraftan başlayarak aşağıya doğru küçülen bir hareketle inerken, *değişken ritimde*, farklı kalınlık ve incelikteki iki şeklin ardıl olarak sıralandığı görülür.

Diğer bir tasarımda göz, resmin üst tarafından aşağıya doğru aşamalı olarak inerken birden durmakta ve göz için bir ilgi odağı oluşturmaktadır. Bir diğerinde iki farklı yönde aşamalı olarak ilerleyen ritme örnek olmaktadır. Merkezde bulunan örnek ise *devingen ritme* iyi bir örnek olabilir.

Bir veya birden fazla birimin belirli bir sistem ile tekrar etmesi sonucunda oluşan kavrama da **ritim** adı verilmektedir. Ritim kavramı, temel sanat eğitiminin doku ve strüktür konusu açısından oldukça önemli bir yere sahiptir. Çünkü tekrarların oluşturduğu ritmik sistemler doku ve strüktürün başlıca özelliğidir.

HAREKET VE RİTİM FARKI

Ritmin özellikleri nelerdir sorusuna verilecek cevap ise:

- ✓ soyut bir kavramdır,
- ✓ bir sezgidir,
- ✓ üsluptur,
- ✓ tekrarı yapılacak olan elemanın belirlenmesidir,
- ✓ insan psikolojisini etkileyendir ve
- ✓ zamanın kavranmasıdır.

Ritmin görsel fonksiyonları var mıdır?

- ✓ Ritim kompozisyonda düzen kurar,
- ✓ birlik oluşturur,
- ✓ ahengi sağlar,
- ✓ benzerlikleri dengeler,
- ✓ monotonluğu bozar,
- ✓ algı sürecinde etkili olur ve
- ✓ duygusal etki oluşturur.

Ritim nasıl oluşturulur?

- ✓ Tekrar etkisi ritim oluşturmaktadır.
- ✓ Kompozisyon öğelerinin uyumu ritim oluşturur.
- ✓ Devamlılık ve hareketler ritim etkisi verir.
- ✓ Vurgu ritmi etkiler.
- ✓ Renklerdeki düzenli geçişler, kompozisyondaki benzerlikler ve değişiklikler ritim oluşturabilmektedir.

Hareketin özellikleri ve fonksiyonları nelerdir?

Hareketin özellik olarak esas enerjidir ve devinime bağlıdır.

Kompozisyonda anlatım, görsel hareketler düzenidir.

Fonksiyonları ise:

- ✓ Tasarıma canlılık katar,
- ✓ odaklanmayı kolaylaştırır,
- ✓ algıyı üzerine çeker ve yönlendirir,
- ✓ izleyen gözün ilgisini dinamik tutar,
- ✓ gerçeklik katarak monotonluğu bozar.

Hareket nasıl oluşturulmaktadır?

Farklılıklarla, açık-koyu ilişkileri ile, zıtlıklarla, yön değişiklikleri ile, boşluk- doluluk ilişkileri ile, çizgi değişikliği ile hareket oluşturulabilmektedir.

Hareket ile ritim arasındaki farkı ise şöyle açıklayabiliriz.

Hareket statik denge ile ilişkili iken

ritim, tasarım yüzeyinde oluşan tekrarların verdiği his etkisidir.

Ritim, görsel hareketlerin müziksel düzeni olmakla birlikte hareketten beslenmektedir.

Diğer bir ifade ile hareketler bir araya gelerek ritmi oluşturmaktadırlar. Hareketler ritim için bir zemin hazırlayarak aslında ritim için bir birim oluşturmaktadır. Dolayısı ile ritmin dayandığı olgu, hareket olmaktadır. Bunun tersi de düşünülebilir. Yani aynı şekilde her hareketin içinde de bir ritim saklıdır. Hareketler aynı zamanda kendi bünyesinde bir ritim barındırmaktadır. Sonuç olarak ritim uyum, hareket ise eylemdir denilebilir.

Tasarımda Ritim Oluşturma Ölçütleri

Ritim o kadar güçlüdür ki grafik tasarımı ürünlerinde kelimenin tam anlamıyla hipnotize edebilmektedir.

Kelimelerin veya görüntülerin tekrarı, zihinsel ve duygusal durumu, hafıza ve düşünceyi etkiler – hatta neredeyse beyni yönetir.

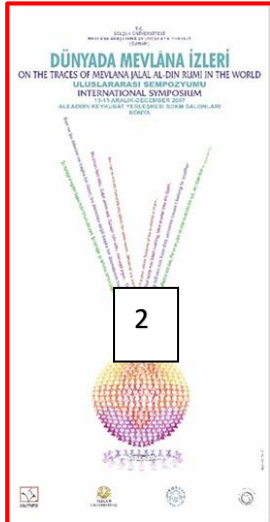
Yalnızca görsel ve grafiksel tekrarlarla donanmış olarak, birinin dikkatini çekebilir ve yeniden odaklayabilir. İzleyenlerin hafızalarını uyarır, onlara belirli şeyler hissettirir ve isteme arzularını uyandırır.

Kısacası ritim dinamikleri birleştirebilmekte, yönlendirebilmekte, vurgulayabilmekte ve ayarlayabilmektedir.

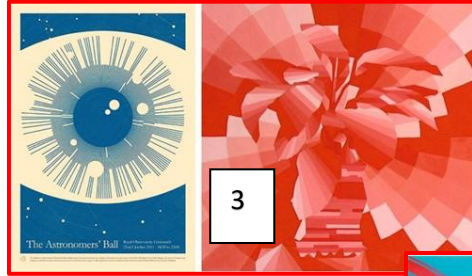
1. ŞEKİL RİTMİ İLE TASARIM
2. RENK VE TONLARIN RİTMİ
3. RENK RİTMİ
4. ÇİZGİLERİN RİTMİ
5. ÖLÇEKLEME İLE RİTİM
6. VURGU İLE RİTİM

1

2

3

5

4

6

Logo Tasarımında Ritim

Logo tasarımı, sadece tasarım konseptlerinin ve fikirlerinin yaratıcı bir şekilde zenginleştirilmesi değil, aynı zamanda tasarım konseptlerinin ve fikirlerinin görsel performanslarının tasarımın görsel olarak zenginleştirilmesi üzerine "**konsantre**" olmasıdır. Logo tasarımında bu zenginleştirme, hareket ve ritim ile yapılmaktadır.

Grafik öğelerinin tekrarı ile oluşturulan logolar çok yaygın olarak tasarlanmış ve kullanılmaktadır.

Bu türde yapılan logo tasarımları, izleyiciler tarafından kolayca hatırlanabilen, basit, düzgün ve güçlü bir bütünlüğe sahip olan logolardır.

Güney Kore’de faaliyet **gösteren Daewoo Motor şirket logosu böyle bir özelliğe sahiptir.**

Bir ticari marka olarak otomobil üretimi de yapan Daewoo Motor şirketinin logosunda, dünya ve açılmış olan çiçek şekli bulunmaktadır. Daewoo logosundaki inceden kalına hareketiyle dünya formunu oluşturan çizgiler, hareketli ve ritimli bir şekilde açılmış çiçek görüntüsüyle, sınırsız olarak genişleyen karayolunu sembolize etmektedir. Logodaki dünyanın oval yapısı, evreni temsilen oluşturulmuştur. Tasarımcı çiçek görüntüsünü, Daewoo ailesinin kaliteli, nitelikli ve yenilikçi anlayışını temsilen bir meydan okuma olarak vermiştir. **Altı tane beyaz çizginin hareketli ritmi Daewoo'nun birçok alanda sınırsız gelişme potansiyeline sahip olduğunu ifade etmektedir.** Özetle logo, Daewoo ailesindeki bilgeliğin, yenilikçiliğin, meydan okumanın ve girişimci fedakarlık ruhunun olduğunu göstermektedir.

2006'deki Kış Olimpiyat Oyunları İtalya'nın Torino kentinde gerçekleştirilmiştir. Logo, Torino şehrinin simge yapılarından biri olan ve dünyanın en uzun müzesi olarak da bilinen "Mole Antonelliana Ulusal Müzesi" stilize edilerek hazırlanmıştır. "Stilize edilmiş Mole Antonelliana, buz kristallerinden oluşmuş bir dağ formuna dönüştürülmüştür. Aynı zamanda semiyotik açıdan kristallerin bir araya geldiği bu görüntü ile, tüm halklar arasında, yeni teknolojiler ile olimpiyat ruhunun ebedi birliği de vurgulanmak istenmiştir. Logo'da, tasarımın teknolojik ve modern yapısına uygun olarak serifsiz ve elektroniği sembolize eden, dönemin özelliklerini yansıtan sayısal font ailesinden bir font olan 'Floatsam Stiff' ile yazılmış olan 'torino 2006' ile tamamlanmıştır". Logo tasarımında olimpiyat ruhunu yansıtan hareket ve ritim ilkeleri başarılı bir şekilde uygulanmıştır.

Tasarımda ritim, form tekrarları ile yapılmaktadır. Tasarımın ana elemanı mantıklı bir sıra ile tekrarlandığı sürece, başarılı bir ritim ve görüntü oluşturulacaktır. Böyle bir görsel çekiciliği olan görüntü, mesajı iletmek, satmak ve akılda kalıcı olmak için başarılı bir tasarım oluşturur.

Görsel hareket, sanatın diğer unsurlarına ve ilkelerine bağlıdır. **Ritim, çizgi, renk, denge ve boşluk, bir sanat eserinde hareket geliştirmede önemli bir rol oynayabilecek** sanat unsurlarının ve ilkelerinin örnekleridir.

8. VURGU

Tasarımın içinde dikkat çekilmesi gereken en az bir nokta bulunur.

Bu nokta izleyicinin aklında en çok kalan ve hatırlanan kısımdır.

Sanat ve tasarımda vurgu oluşturmak için pek çok farklı yöntem uygulanabilir.

Bunların başında kontrast gelir.

Yön, hacim, renk, doku vb. kontrast durumları ile izleyicinin bakışı istenilen noktada toplanır. Görsel izolasyon, yerleştirme ve oran - orantı da diğer vurgu yöntemleri arasındadır.

İletişimin her türünde amaç mesajı doğru, anlaşılır ve dikkat çekici olarak karşı tarafa iletmektir.

Bu mesaj sözlü, yazılı ya da görsel olabilir.

Sanat ve tasarımda da izleyicinin duygularını harekete geçirebilmenin, algısal anlamda tahrik etmenin en etkili yolu vurgu ilkesini doğru kullanmaktan geçer.

Görsel bir tasarımda vurgu, izleyicinin dikkatinin çekilerek eserin içine alındığı, tasarımı çözümlmeye yönlendirildiği noktadır.

Vurgu tasarım elemanlarının hepsiyle (çizgiyle, şekille, renkle, dokuyla, biçimlerle...) sağlanabilir.

Vurgusu yapılacak olan öğe dikkati ve ilgiyi arttırmak adına çevresindeki diğer öğelerden farklılaştırılır.

Ancak bu farklılaştırma ve öne çıkarma oldukça dikkat gerektirir.

Zira, “her şeyin vurgulandığı bir tasarımda hiçbir şey vurgulanmamıştır”

**Tasarım yüzeyinde birden çok ve eşit ölçekte vurgu öğesi bulunması etkiyi azaltır.

Temel amaç odak noktası oluşturmaktır.

Bu da en önemli olan öğe üzerinde toplanmalıdır. Ön planda olması gereken öğe ile ikincil, üçüncül öğeler **arasında kontrast sağlanması** vurguyu oluşturur. Kullanılan tasarım elemanlarının dağılımı, formları, dokuları, oranları ve yüzeyde nasıl yer aldıkları vurguyu etkiler.

Bir elemanın izole edilmesi, renk ve ton farkının olması, diğer elemanlarla kontrast oluşturması, boyutu ve baskınlığı, biçimsel farklılığı, detaylandırılmış ya da dokulu olması ile öne çıkması, vurgulanması sağlanır.

Bir sanatçının eserinde bir veya birden çok vurgu alanı olabileceği gibi, hiçbir öğeyi öne çıkarmadığı, vurgu yapmadığı çalışmaları da olabilir. Buna en iyi örneklerden biri Jackson Pollock'un herhangi bir odak noktası kullanmadan gerçekleştirdiği damlatma, akıtma tekniğindeki çalışmalarıdır. Bir diğer örnek ise, Andy Warhol'un Campbell's Soup Cans

(Campbell Çorba Konserveleri) çalışmasıdır. Yan yana birbirinin aynısı görsellerin hiçbirinin diğerinin önüne çıkmadan yer aldığı çalışmada, çok sayıda tekrar ile dikkat çekilir ancak vurgu yoktur.

Görsel sanatlarda vurgu **konu ve form** olmak üzere iki şekilde karşımıza çıkar. Konunun önemli olduğu durumlarda ana temayı vurgulayacak şekilde bir düzenleme yapılır.

İzleyicinin anlatılmak istenen konuyu bir bakışta kavraması sağlanmaya çalışılır.

Soyut çalışmalarda ya da grafik tasarımda form vurgusu daha yaygındır. Kullanılan bir formun rengi, biçimi üzerinden yapılan vurguyla mesaj daha net ve anlaşılır nitelik taşır. Örneğin; bir tasarımda kırmızı renk, bir üçgenle birleştiğinde dikkati, yeşil renk aldığı forma göre güveni, geri dönüşümü ya da doğayı çağrıştıracaktır.

Rönesans resminde **ağırlıklı olarak üçgen kompozisyonlar** kullanılmış, renk, izolasyon, koyu açık zıtlığı, perspektif, bakışlar ve el, kol, beden hareketleri ile öne çıkarılmak istenen unsurlar vurgulanmıştır.

Sandro Botticelli'nin "İlkbahar" adlı eserinde merkezde yer alan Venüs hem renkle, hem de gruplar halindeki diğer figürlerden ayrı tutulup izole edilerek vurgulanmıştır.

***Barok resminde üçgen kompozisyonların yerini diyagonal düzenlemeler ve açık kompozisyonlar alır. Kompozisyonlardaki hareketlilik ve duygu seyirciyi resmin içine çeker. Vurgu ağırlıklı olarak ışıkla, koyu açık kontrastı ile sağlanır.

Caravaggio'nun "Emmaus'ta Yemek" adlı eserinde ışık en baskın vurgu aracıdır.

Romantizm döneminin usta İspanyol ressamı Francisco Goya'nın çalışmaları konu odaklıdır. İspanyol Bağımsızlık Savaşından etkilenen ve çalışmalarında bunu konu olarak alan Goya, kullandığı ışık, renk ve ton kontrastları ile dikkat çeker.

"3 Mayıs 1808" isimli tablosunda kurşuna dizilmek üzere olan figür üzerinde kullandığı belirgin ve parlak ışık, kıyafetlerin rengi figürü odak noktası yapar. Renk dağılımı resimde anlatılan şiddetin etkisini arttırmak için kullanılmıştır.

Çevre Sanatı (Land Art) sanatçısı Andy Goldworthy, dairesel olarak yerleştirdiği çakıl taşları, yapraklar ve diğer doğal malzemelerle yok olma ve çürüme üzerine kurguladığı ve gelip geçiciliği anlattığı çalışmalarla dikkat çeker. Örnekte göz alıcı sarı, turuncu, kırmızı renklerdeki yapraklarla oluşturduğu dairesel form ve ortasındaki delik başlı başına vurgu ögesidir. Şekil, renk ve tonal değerlerle oluşturulan vurgu ile merkezdeki delikte derinlik etkisi yaratılmıştır.

Bir diğer vurgu ögesi ise boyuttur.

Örnekte **Louise Bourgeois'ın** daha önce pek çok çalışmasında annesi ile birlikte yer verdiği örümcek figürü bu kez bronz, çelik ve mermerden dev bir formda karşımıza çıkmaktadır. Örümcek figürü sanatçı için metafor olarak anne gücünü, koruyuculuğunu sembolize eder

Tasarımda en etkili olması gereken öğenin vurgulanarak öne çıkarılması, izleyicinin ya da hedef kitlenin dikkatini çekerek tasarımı çözümlemesini kolaylaştırır.

Tasarım açısından hangi şekil, yazı ya da eleman hiyerarşik sıralamada önde geliyorsa vurgu ona yapılır. Konu içinde vurgulanacak olan öğeler belirlenirken nelerin öncelikli olması gerektiğine karar verilmeli, illüstrasyonla mı, tipografi ile mi, fotoğrafla mı ifade edileceği belirlenmelidir. Verilecek mesajın anlaşılması, ürünün öne çıkması, izleyicinin dikkatinin çekilmesi için vurgulanacak öğenin yüzeyin optik merkezinde olması yararlıdır. Vurgu alanı ya da odak noktası birden fazla olabilir ancak yine de birincil, ikincil... olmak üzere bütün içinde bir hiyerarşiye sahiptir. Kompozisyonda odak noktasına dikkat çekmek için diğer öğeler de vurguya hizmet eder, bazen bu öğeler etkisiz kılınır ya da etkileri yumuşatılır.

Terim olarak bu etkisizleştirme durumu **subordinasyon** olarak adlandırılır.

Subordinasyon, tasarımda ikincilleştirme, tasarımın vurgulanacak odak noktasına dikkat çekmek için diğer öğelerdeki vurgunun azaltılması olarak tanımlanabilir.

Vurgu belirli noktalara dikkat çekerken, subordinasyon arka planların ve diğer elemanların öneminin azalmasına izin verir. Fotoğrafta ana öğenin odaklanarak etrafının kısmen flulaştırılması, blurlanması gibi.

Resimleri, heykelleri, grafik ve mimari tasarımlarıyla sanatın gelişmesinde belirleyici bir kimlik olan **Alexander Rodchenko konstrüktivizmin kurucusudur.** Fotoğraf, geometrik formlar ve yazıyı harmanladığı çalışmalarında yenilikçi kompozisyon arayışları içine girmiştir.

Zıtlıklar, vurguyu sağlamak ve dikkat çekmek en güçlü yöntemdir. Anton Stankowski'nin çalışmasında koyu açık zıtlığının baskın vurgusu yer alır.

Zıtlık ne kadar kuvvetliyse vurgu o kadar baskındır.

Geçişli ve soğuk renkler yerine baskın zıtlıkta ve dizonansı yüksek renklerle daha çok dikkat çekilecektir. Örnekteki Alan Fletcher'ın çalışmasında parlak bir sarı ile birlikte kullanılan ve siyah beyaz koyu bir leke oluşturan, figür odak noktasıdır.

Tüm görsel sanat ve tasarım ürünleri etkili bir vurgu elemanına ihtiyaç duyar.

İster bir afişte kullanılsın, ister bir dergi ya da gazetede tipografi için de aynı durum geçerlidir.

Kullanılacak yazı karakterinin doğru seçimi, renk değişimi, büyük-küçük harf kullanımı, önem verilen kısmın tırnak içine alınması, bazı harflerin kalın, eğik (italik) ya da altı çizili yazılmasının yanı sıra hizalama da tipografide vurguyu sağlar.